

PFAS

FAKTABLAD FRÅN ARBETS- OCH MILJÖMEDICIN SYD samt information till vårdenheter

PFAS - förekomst och användning

Per- eller polyfluorerade alkylsubstanser (PFAS) är en stor grupp konstgjort framställda ämnen som sedan 1950-talet har använts i en mängd olika sammanhang på grund av sina ytaktiva egenskaper. PFAS har fett-, smuts- och vattenavvisande egenskaper vilket ger många användningsområden. PFAS är persistenta, vilket innebär att de inte bryts ned i naturen, utan ansamlas i miljön. Alla i befolkningen har en viss mängd PFAS i kroppen. Vi får främst i oss PFAS via det vi äter och dricker.

Hälsoeffekter

Enstaka intag av PFAS-förorenat livsmedel medför inte någon risk för påverkan på hälsan.

Forskningsstudier har på gruppnivå visat en liten till måttligt ökad risk för påverkan på hälsan och för uppkomst av några sjukdomar. Detta gäller efter en längre tids exponering för höga halter av PFAS.

Dessa resultat kan dock inte användas för bedömning av risk för sjukdom eller samband med befintlig sjukdom hos en enskild PFAS-exponerad individ. Det beror bland annat på att uppkomst av sjukdom hos en enskild individ är ett komplicerat samspel mellan arv, miljö och livsstil. Detta innebär att det sällan är en enskild faktor som ger upphov till ohälsa och sjukdom.

Det saknas kunskap om hur mycket PFAS som krävs för att kunna orsaka ohälsa hos en enskild individ.

Blodprov

Ett blodprov visar halten av PFAS i kroppen och ger på så sätt information om att man utsatts för PFAS, det vill säga att man har exponerats.

Detta är i första hand aktuellt vid större gruppundersökningar på arbetsplatser eller i forskningsstudier. PFAS-halten i blod ger dock ingen information om den enskilda individens hälsa eller risk för tidigare, nuvarande eller framtida sjukdom. För ytterligare uppgifter om provtagning och analys av PFAS – se under rubrikerna "Information till vårdenheter".

Hur lång tid tar det för PFAS att lämna kroppen?

PFAS kan inte brytas ned i kroppen utan det utsöndras långsamt i oförändrad form via urin, avföring, bröstmjölk och menstruation. Den tid det tar för halten av PFAS i blodet att halveras, den så kallade halveringstiden, är för de vanligaste PFAS ca 3–5 år hos de flesta individer. I nuläget finns ingen rekommenderad behandling som kan påskynda utsöndringen.

Graviditet och amning

Sammantaget visar aktuell forskning inga ökade risker för graviditetskomplikationer såsom missfall eller barn med låg födelsevikt (<2500 g) vid hög PFAS-exponering.

En forskningsstudie med långsiktig uppföljning av barn till mödrar som exponerats för olika nivåer av PFAS pågår (se länkade dokument avseende forskning om PFAS i Ronneby sist i detta faktablad).

Det finns inga rekommendationer om att avstå ifrån eller sluta amma på grund av tidigare exponering för PFAS eller på grund av påvisande av PFAS i blod hos modern.

Gränsvärden för PFAS i livsmedel

Inom EU finns sedan 1 januari 2023 gränsvärden för PFAS i livsmedel som dricksvatten, ägg, kött, fisk, kräftdjur och musslor. Arbete pågår för att fler livsmedel ska omfattas av gränsvärden för PFAS.

Gränsvärdena för PFAS i dricksvatten ska implementeras 1 januari 2026, men används redan idag som riktvärden.

PFAS och egen brunn

Den som får sitt dricksvatten från enskild brunn är själv ansvarig för kvaliteten på dricksvattnet. Analys av PFAS ingår ofta inte i vattenanalysföretagens grundläggande analyspaket för dricksvatten. Analys av PFAS behöver alltså aktivt beställas. Om du har frågor kring analys av ditt brunnsvatten kan du även vända dig till miljöförvaltningen i din kommun.

Tidigare förorening med PFAS i dricksvatten i Ronneby

I slutet av 2013 upptäcktes att vattnet i ett av vattenverken i Ronneby kommun i Blekinge var kraftigt förorenat av PFAS. Orsaken till föroreningen var PFAS-innehållande brandskum som läckt ut från den militära flygflottiljen och förorenat vattentäkten. Snabbt efter upptäckten stängdes vattenverket ner. Dock hade exponeringen för PFAS då pågått under lång tid, sannolikt sedan 1980-talet. Detta har blivit brett uppmärksammat i media och i flertalet forskningsstudier som undersöker kopplingen till eventuella hälsoeffekter. En

mängd åtgärder har vidtagits på lokal och nationell nivå för att minska halter av PFAS i kommunalt dricksvatten.

Vetenskapliga studier av PFAS-exponerade i Ronneby

För information och kontaktpersoner för genomförda och pågående forskningsstudier se länkar nedan.

[Forskning om PFAS i Ronneby \(lu.se\)](#)

[RAPPORT 2023-09-20 Ronneby PFAS Research Program En sammanfattning av forskning 2014-2023](#)

Mer information om PFAS

[Helbredseffekter af PFOA, PFNA, PFOS og PFHxS. Sundhedsstyrelsen, mars 2023.](#)

Elektronisk ISBN: 978-87-7014-417-9

Mer information hos Livsmedelsverket

[PFAS och andra miljögifter i dricksvatten och livsmedel - kontroll](#)

[PFAS - Per- och polyfluorerade alkylsubstanser](#)

Information till vårdenheter: Blodprov för analys av PFAS:

Blodprovet visar halten av PFAS i kroppen och ger på så sätt information om individen har en pågående eller tidigare exponering för PFAS. Man kan alltså använda provet som en så kallad exponeringsmarkör.

Detta prov kan vara aktuellt att ta vid, i första hand, större gruppundersökningar på arbetsplatser, forskningsstudier eller liknande situationer där det behövs som del i en exponeringsbedömning.

PFAS-halten i blod ger ingen information om den enskilda individens hälsa eller risk för tidigare, nuvarande eller framtida sjukdom. Därför finns det inte skäl till mätning av PFAS i blod vid utredning av sjukdom, eller risk för sjukdom, hos en enskild individ.

Ansvarig läkare kan vid behov kontakta AMM Syd för frågor inför beslut om provtagning via 046-17 31 85 eller amm@skane.se.

Information till vårdenheter: Beställning av PFAS-analys:

Analys av PFAS-halten i blod (serum) kan göras på AMM Syds laboratorium. Observera att provtagning inte görs på AMM Syd.

Praktiska detaljer kring provtagning, provtagningsmaterial (provrör, remiss) finns via länk på AMM Syds hemsida

<https://sodrasjukvardsregionen.se/amm/>.

Fullständigt ifylld remiss krävs för att analys skall genomföras. Vid ytterligare frågor kontakta AMM Syds laboratorium: 046-17 31 95 eller ammlab@skane.se

Det är viktigt att ange orsak till önskad analys: Klarlagd hög exponering för PFAS i dricksvatten eller föda alternativt pågående eller misstänkt pågående yrkesmässig exponering. Om möjligt anges under vilken period som exponeringen skett.

Faktaägare: Birgitta Malmberg, Lina Hagvall, Carl Aronsson och
Elisabeth Dahlbäck
Gäller från: 2024-04-12 Revision: 001

ARBETS- OCH MILJÖMEDICIN SYD

LÄTTILLGÄNGLIGT KUNSKAPSCENTRUM I SÖDRA SJUKVÅRDSREGIONEN